

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۱۹/۰۸/۲۳

اسحق نگارگر

سخنانی در باره در باره مشاهده، فکر و تجربه

کلمه "مفت" راهمیشه به خاطر داشته باشید اما نه برای اینکه چیزی از کسی مفت به دست آریدیا چیزی به کسی مفت بپردازید بلکه برای اینکه کلمه "مفت" روش تحقیق علمی را برای تان نشان میدهد به طوری که (میم) مخفف مشاهده است و (ف) حرف اول فکر است و (ت) نیز حرف اول تجربه یعنی شما از نخستین دروازه آگاهی که حواس باشد با جهان برخورد می کنید. شباهت ها و اختلافات را می بینید. هر دو را در دو کتگوری با هم می آورید و حس کنجکاوی در شما بیدار می شود و از خود می پرسید: این چه چیز است؟ چرا هست؟ چه زمانی به وجود آمده است؟ آیا به اختیار خود به وجود آمده است یا کسی آنرا به وجود آورده است؟ آیا در به وجود آوردن آن هدفی داشته است یا نه؟ و با آن چیزهای دیگر چه شباهت یا اختلاف دارد؟ تعلیم و تربیه معاصر از همین کنجکاوی آغاز می شود و این کنجکاوی بر شاگرد نهیب میزند که خرافات را کنار بگذارد و با چشمان باز و دقت نفوذ کننده پدیده های جهان را بنگرد و آنچه را دیده است تجربه کند و در پرتو تجربه حکم صادر کند و فرضیه خود را تا سطح حقیقت انکشاف دهد و اگر پدیده مرکب است آنرا به اجزایش تقسیم کند. به طور مثال قرن ها بحث نظری و عقلی برای ما ثابت نمیکنند که آب مرکب از آکسیجن و هایدروجن است که آکسیجن در احتراق کمک می کند و هایدروجن خود قابل احتراق است اما اگر در لابراتوار تجربه کنیم اجزای ترکیب دهنده آب را می شناسیم. و اما کنجکاوی ما را به یک رشته پرسش ها می رساند که دست عقل و تجربه هر دو از آن کوتاه است و هر کس در آن پاسخ خاص خود را دارد. به طور مثال اگر از زن و مردی عیاش و خوشگذران بپرسیم: هدف زندگی چیست هر دو به سادگی پاسخ میدهند که (حالی خوش دار و عمر بر باد مکن!) و یا جهانگردی به نام شیخ سعدی برای ما میگوید:

به هیچ یار مده خاطر و به هیچ دیار که برو بحر فراخ است و آدمی بسیار

اینها مواردی است که دست عقل و تجربه از آن کوتاه است و اگر انسان باور داشت های خود را حقیقت مطلق تصور کند کمربه دشمنی با دیگران می بندد و اگر بیخداست میخواهد همه خدا باوران را از دم تیغ بکشد و با هر چه نامش دین است مخالفت می ورزد و اگر دیندار است شعارش همین است که تخم کفر و بیدینی را از جهان براندازد و اگر به یک ملای بسیار متعصب بگویی: فرض کنیم که تو تمام جهان را به دین خود آوردی و به زور شمشیر و تازیانه ریشه تمام گناهان را در جهان سوختاندی در حقیقت این جهان را به روز محشر بدل میکنی و کار قضاوت آن جهانی را از دست یک قاضی دادگر و عادل که خدا باشد می گیری و تو خود کسی هستی که قضاوت تو آمیخته به قهر و انتقام گیری است. در این گونه موارد مصلحت در این است که با مولانا و دیگر عرفا هم نظر شویم که:

تا قیامت ماند این هفتاد و دو کم نگر در مبتدع را گفت و گو

و از تعصب و سختگیری در عقیده جلوگیری کنیم که سختگیری در عقیده آن عقیده را به ایدئولوژی بدل میکند و ایدئولوژی غیر خود را دفع می کند. ایدئولوژی مبتنی بر برتری نژاد و زبان فاشیسم است و ایدئولوژی مبتنی بر منفعت یک طبقه یعنی کارگر کمونیزم است و ایدئولوژی مبتنی بر برتری اعتقاد دینی بنیاد گرایی یا فندیمنتلیزم است. و اما حرف آخر اینکه اگر حواس و عقل و تجربه هر سه در مانند آن وقت به منبع سوم آگاهی که وحی است میرسیم و مسأله بر سر این است که اگر ما یک خرد عالی و برتر را که آگاهی مطلق دارد و جهان را با قوانین الهی اداره می کند با ایمان به غیب که اساس هر دین آسمانی و غیر آسمانی است پذیرفته باشیم نتیجه طبیعی همین است که آن ذات مطلق

د پانو شمیره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خبر و لولی

نسبت به جهانی که آفریده است ناظر بی طرف نیست و راه یک زندگی معتدل را که هر فرد در آن به قناعت خاطر برسد بدون اینکه به دیگران آزار و ضرر برساند به وسیله پیامبران خود برای انسان نشان داده است و دلیلش هم این است که ما شکل ابتدایی وحی را به صورت الهام و اشراق در نزد هر انسان می بینیم و اگر دل رازنیور کینه و تعصب نگزد و انسان آینه دل را از زنگ انواع تعلقات بزدايد به مقام عرفا میرسد که الهام و اشراق در زندگی شان بسیار متبازمی شود. تواتر روایت در محیط های متفاوت نیز مارادر همین جهت رهبری می کند که از حضرت آدم تا حضرت محمد(ص) همین یک پیام را تکرار کرده اند که خدا(ج) ایشان را به سوی خود خوانده و به سوی یک زندگی توأم با تقوی، رحم و مروت رهنمایی نموده است و در این مورد به گفته کانت اگر پای رهروان به جایی نرسد دست منکران هم به چیزی بند نیست و راه طلب همچنان باز است یعنی چنانکه ابوسعید ابوالخیر میگوید: "کجاش جُستی که نیافتی." در پایان سخن باید از این سینا نقل کنم که انسان را از تعصب در رد و قبول عقاید باز میدارد و میگوید: "دوری کُن از اینکه نکاوت و کیاست و تبراى تواز عامه مردم این باشد که اعتراض کنی و هر چیز را انکار کنی. این سبکی و ناتوانی است و تندروی تو در تکذیب آنچه هنوز برای تو روشن نشده کمتر از تندروی تو در تصدیق امر بی دلیل نیست. تو باید به رشته توقف چنگ بزنی، هر چند که استنکار و بعید شمردن آنچه شنیده ای تورا تحریک میکند مگر اینکه دلیل بر محال بودن آن داشته باشی. پس بهتر است که امثال این سخنان را در حوزه امکان قرار دهی تا آنکه برهان آنرا مردود سازد و بدان که در طبیعت پدیده های شگفت انگیزی است، و از ارتباط میان قوای عالی فعال و قوای سافل منفعل عجایی پدید می آید." (ابن سینا الاشارات و تنبیهات متن عربی با ترجمه فارسی از دکتر حسن ملکشاهی گفتار سوم درباره عرفان و تصوف ص 491) نگارگر